

zo al niet breken, dan toch gevoelig aantasten – en was Duitsland eenmaal voldoende verzwakt, dan zou het, zo werd vertrouwd, op de knieën gedwongen worden door het ingrijpen van moderne, mobiele formaties die op allerlei punten van Europa's lange kust zouden landen en die nauw zouden samenwerken met door de lucht bewapende verzetslegers; die verzetslegers dienden temidden van een algemene volksopstand in actie te komen.

Deze conceptie was bemoedigend en dit is ook, zo kan men achteraf constateren, haar positieve, ja historische functie geweest. Reëel was zij niet. Ten eerste werd in die conceptie niet verdisconteerd wat Duitsland kon ondernemen als het de Sowjet-Unie verslagen had. Ten tweede werden de moeilijkheden van Duitslands grondstoffenvoorziening er ernstig in overschat; de blokkade was ook niet totaal – er zaten in de lente van '41 twee grote gaten in: aanvoer uit en via de Sowjet-Unie en aanvoer uit de Franse koloniën in Noord-Afrika. Aan die aanvoer uit en via de Sowjet-Unie kon Engeland niets doen en de aanvoer uit de Franse koloniën wilde het niet hinderen: men was bevreesd dat incidenten met Franse vrachtschepen er toe zouden leiden dat het restant van de Franse slagvloot dat in de haven van Toulon lag, zich bij de *Kriegsmarine* zou voegen. Ten derde werd in de Engelse conceptie onderschat, hoeveel tijd het zou vergen 4 000 zware bommenwerpers te bouwen; het effect dat bombardementen zouden hebben zowel op de oorlogsproductie als op het moreel van de tegenstander, werd overschat. En ten vierde werden de mogelijkheden overschat die, met name in economisch hoog ontwikkelde landen, aan de bevolkingen gelaten waren om de Duitse oorlogsinspanning in beslissende mate afbreuk te doen. De noties van de algemene volksopstand en van het ingrijpen van door de lucht bewapende verzetslegers waren romantisch, maar slecht gefundeerd; de Britse historicus Gwyer heeft dat laatste terecht geconstateerd. Immers, men wilde van de volkeren in bezet Europa alleen die algemene volksopstand en van de door de lucht bewapende verzetslegers alleen hun inzet vergen, indien vaststond dat het een en het ander niet zou leiden tot een katastrofale mislukking en universele bloedbaden; het moest dus vaststaan dat de reguliere Britse strijdmacht de *Wehrmacht* aan zou kunnen. Anders gezegd: 'de enige voorwaarden die het welslagen der opstanden konden verzekeren, waren', aldus Gwyer, 'tegelijk die welke ze strategisch overbodig zouden maken.'¹ Dat het door de lucht bewapenen van min of meer aanzienlijke aantallen verzetsstrijders een groot probleem zou vormen, ging

¹ (*United Kingdom, Cabinet Office*) *History of the Second World War. Military Series.* J. M. A. Gwyer: *Grand Strategy*, dl. III, 1 (1964), p. 46 (Verder aan te halen als Gwyer: *Grand Strategy*, dl. III, 1).